

Introducere

Problema raporturilor între generații nu este nouă în relațiile dintre oameni și deci nici în reglementările adoptate în diferite domenii ale raporturilor dintre state ca subiecte ale dreptului internațional.

În plan personal, fiecare ne-am născut într-o familie în care trăiau, alături de părinții noștri, bunicii și poate străbunicii. La rândul nostru am fost bunici și i-am văzut crescând pe nepoții noștri devenind adulți, având copii lor și ne-am bucurat să fim împreună, chiar dacă adesea în locuințe separate, uneori în localități diferite. În mod constant a existat solidaritatea de familie, deși sunt generații diferite, adesea cu concepții și aspirații diferite.

La nivelul fiecărui stat unele sisteme sociale funcționează pe bază de solidaritate între generații și este greu de imaginat că ar putea funcționa altfel. Astfel, sistemul de securitate socială funcționează, după modelul care a fost aplicat pentru prima dată, se spune de cancelarul Bismarck în Germania, pe baza contribuțiilor fiecărei generații, care asigură plata unei pensii pentru generațiile care au încetat activitatea și în continuare de la generație la generație, în funcție de contribuția fiecărei persoane. La aceasta se adaugă, potrivit legilor fiecărei țări, asigurări sociale pentru cei care nu primesc o pensie satisfăcătoare în cadrul sistemului bazat pe contributivitate.

La fel, sistemul de asigurare a sănătății publice, care oferă ca bunuri publice un minimum de servicii tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția statului, diferit de la țară la țară, se bazează pe contribuția tuturor în funcție de veniturile realizate, chiar dacă unele persoane beneficiază mai mult având în vedere starea lor de sănătate.

Documente internaționale

În plan internațional, primele documente care au enunțat norme privind ducerea războiului au inclus reguli specifice privind protecția copiilor și a persoanelor care nu iau parte la lupte, care includeau desigur persoanele în vârstă. La începutul secolului XX, mai ales în cadrul Societății Națiunilor, au fost încheiate primele convenții internaționale privind protecția femeilor, a tinerilor și a copiilor împotriva traficului de ființe umane. În cadrul Organizației Internaționale a Muncii au fost adoptate primele convenții internaționale privind drepturile și protecția tinerilor angajați în muncă, precum și privind protecția femeii, a maternității și a copiilor¹, desigur în contextul documentelor de ansamblu privind drepturile omului în acest domeniu.

Abordarea globală privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului, stabilită prin Carta ONU adoptată în 1945 și documentele care au urmat, a inclus și importante reglementări specifice privind drepturile copiilor și tineretului, ale femeilor și familiei. Astfel, după ce Carta ONU prevedea între Scopurile și Principiile noii Organizații promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie (art. 1.3), Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată în 1948, a proclamat din primul său articol că „toate ființele umane se nasc libere și egale în drepturi, sunt dotate cu rațiune și conștiință și trebuie să acționeze unele față de celelalte în spirit de fraternitate”. Alte articole ale Declarației enunță dreptul la formarea unei familii și drepturi egale ale soților, precum și protecția familiei de către societate și de stat. Cu privire la drepturile și libertățile

---

¹ Ion Diaconu, *Drepturile omului în dreptul internațional contemporan*, Manual, 2001, Ed. Lumina Lex, p. 28.

omului-politice, civile, economice și culturale- pe care le enunță, Declarația prevede că ele aparțin tuturor persoanelor și că orice persoană poate să pretindă respectarea lor, precum și dreptul ca în plan social și internațional să domnească o ordine în care aceste drepturi și libertăți să aibă efect deplin.

Cele două Pacte internaționale privind drepturile omului, adoptate în 1966 după negocieri îndelungate în Comisia ONU pentru drepturile omului-primul referitor la drepturile economice, sociale și culturale, al doilea referitor la drepturile civile și politice-prevăd în texte identice că statele părți se angajează să garanteze că aceste drepturi vor fi exercitate fără nici o discriminare bazată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alt statut (situație, în limba franceză).

Pactul privind drepturile economice, sociale și culturale prevede egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul (art. 3), protecția familiei și a femeii-mamă, a copiilor și adolescenților (art. 10), protecția drepturilor la sănătate și la educație a copiilor (art. 23 și 13). Pactul privind drepturile civile și politice prevede interzicerea aplicării pedepsei cu moartea contra tinerilor sub 18 ani și a femeilor însărcinate, un regim penitenciar pentru condamnații tineri (art. 10), protecția familiei și egalitatea în drepturi a soților (art. 23), precum și drepturile copilului, fără discriminare, de a beneficia de măsuri de protecție ca minor, de a fi înregistrat imediat după naștere, de a avea un nume și de a obține o cetățenie (art. 24).

Cele două Pacte vor fi urmate de reglementări internaționale mai aprofundate, precum Convenția pentru eliminarea tuturor discriminărilor față de femei (1979), care cuprinde prevederi extinse privind eliminarea discriminării față de femei în toate domeniile, inclusiv cu privire la căsătorie, libertatea de a se căsători și stabilirea vârstei minime la căsătorie, drepturile și responsabilitățile în timpul căsătoriei și după încetarea acesteia, protecția femeii în timpul sarcinii și apoi ca mamă, precum și cu privire la educarea copiilor.

Convenția internațională privind drepturile copilului (1989) definește această categorie ca încheindu-se la 18 ani și prevede interzicerea oricărei discriminări în asigurarea drepturilor omului față de copii pentru oricare din motivele prevăzute în general, indiferent de apartenența părinților lor, tutorilor sau membrilor de familie, și protecția împotriva oricărei astfel de discriminări. Convenția stabilește ca principiu general interesul superior al copilului, care să fie luat în considerare cu prioritate, de orice autoritate sau instituție de stat judiciară, administrativă sau legislativă, sau de orice instituție privată care se ocupă de bunăstarea socială, în orice activitate care privește pe copii.

Cele două convenții reprezintă expresia certă a preocupării generațiilor care au adoptat și aplică prevederile lor de a proteja generațiile de femei și copii și a le asigura condiții de viață cât mai favorabile pentru evoluția și dezvoltarea lor, având în vedere situația lor specifică; devenind adulți, copii de ieri au la rândul lor obligații privind protecția femeii și a copiilor din noile generații de a se dezvolta și a se forma ca membri responsabili ai societății, precum și obligații față de persoanele în vârstă.

Numeroase alte reglementări adoptate în diverse domenii și în cadrul unor organisme diferite, privind protecția drepturilor femeilor, copiilor și tineretului, precum și ale persoanelor în vârstă, se referă la drepturi și obligații ale lor și ale persoanelor adulte, în funcție de categoria lor de vârstă. Pe această temă ne referim la drepturile, obligațiile și răspunderile intra-generaționale, având în vedere generațiile de locuitori ai pământului pe durate medii de 1 la 80-90 de ani. Vom examina pe scurt acest tip de relații în unele domenii cum sunt protecția copiilor și a tinerilor, mai ales a fetelor minore, protecția persoanelor în vârstă, care corespund abordării intra-generaționale și răspund acestor preocupări. Ne propunem să le examinăm pe scurt în cele ce urmează.

Un interes deosebit prezintă însă relațiile dintre actualele generații, de 1-80 de ani și cele care le vor urma pe această planetă, respectiv ce drepturi au aceste generații viitoare și ce obligații au față de ele actualele generații. Această preocupare a apărut și se intensifică în condițiile în care, ca urmare a activităților umane o serie de resurse neregenerabile ale planetei devin tot mai puține, altele sunt consumate într-un ritm care nu permite proceselor naturii să refacă ecosistemele și calitatea unor elemente de mediu, iar schimbările climatice produc efecte din ce în ce mai distrugătoare pentru multe comunități umane.

Unii autori au contestat inițial concepția responsabilității față de generațiile viitoare, invocând lipsa de identitate a acestor generații viitoare în raport de cele prezente și a unui fundament juridic pentru o asemenea răspundere. Majoritatea autorilor nu a acceptat însă că dificultatea de a indica în prezent identitatea generațiilor care vor beneficia în viitor de resursele sau bunurile transmise și absența unui fundament juridic prestabilit ar putea să justifice lipsa de răspundere față de generațiile viitoare².

Alți autori au indicat mai ales lipsa de motivație a actualelor generații-cu referire la actuala clasă politică- de a asigura transmiterea resurselor către viitoarele generații, mai ales a democrațiilor care tind să răspundă cererilor electoratului pe termen scurt. Se afirmă însă că politicile pot evolua în funcție de împrejurări și nu poate fi acceptată respingerea concepției răspunderii față de generațiile viitoare pe motivul lipsei voinței politice de a acționa.

În esență, se examinează cum va fi transmisă planeta Terra viitoarelor generații.

---

² Cum arăta un autor mai recent, aceste probleme au fost abordate într-o primă etapă mai ales de filozofi privind problemele sociale, și mai puțin de juriști. În acest sens, Dieter Dierbacher, Responsibility for future generations, Scope and Limits, în *Studia Biologiae et Biooeticae* nr. 7/2008.

CAPITOLUL I

ANALIZE ȘI CONCEPȚII PRIVIND DREPTURI INTRA ȘI INTER-GENERAȚIONALE

Tematica justiției față de viitoarele generații este considerată una complexă din mai multe puncte de vedere; au fost avansate multe întrebări și răspunsurile sunt departe de a fi simple și general acceptabile: Care sunt sau vor fi aceste generații viitoare, care va fi mărimea lor? În ce perioadă de timp avem în vedere această răspundere, respectiv față de câte generații? În ce ar consta conținutul răspunderii (bogăția națională creată, resursele naturale, valorile și bunurile culturale)? Care ar fi temeiul răspunderii (drepturi de succesiune, datoria publică, schimbările climatice)? Evident, aceste probleme vizează multe domenii ale vieții publice și se consideră necesar ca ele să fie examinate împreună cu principiile și politicile aplicate justiției raporturilor dintre generațiile contemporane.

Secțiunea 1

Concepții privind răspunderea față de generațiile viitoare

Una din teoriile privind justiția inter-generațională decurge din concepția generală conform căreia generațiile existente trebuie să transmită următoarelor o parte din resurse nu mai puțin abundentă decât cea moștenită de la generațiile precedente. Potrivit unei versiuni influente a acestei teorii, propusă de Brian Barry, consumul de resurse naturale neregenerabile prin arderea de combustibili fosili a accelerat efectul de seră, ceea ce afectează dramatic pe succesorii care nu ne datorează nimic. De aceea, se consideră că generațiile existente datorează succesorilor lor viitori un mediu natural în